

Pretulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimisu cu post'a in
laintrulu monarchiei pe 1 anu
intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie seu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a dou'a si
a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
assemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redacti-
nea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 60.

— Sibiu, Sambata 26/7 Augustu. —

1880.

Transilvani'a.

— (Despre repartitiunea contribu-
tiuniloru si de executiuni.) Nu este nici
o afacere publica, despre care se se fia scrisu si
vorbitu pana in momentele de fačia atátu de multu
in tóte clasele societatiei din acestea tieri, càtu
se scrie, se vorbesce, se reclama si protesta in
contra sistemei de inoposite. Ce e dreptu, in tierile
asia numite ale corónei unguresci va mai trece o
generatiune de 30—40 de ani pana se póta dice
cineva, cà incai maioritaea locuitoriloru platesce
bucurosu contributiunile. Clasea aristocratica in-
cepěndu dela principi si grafi pana la nemesiulu
opincariu, incinsu cu cordea de teiu, privilegiata si
scutita cum a fostu, cauta si astadi tóte mijlócele
cà se scape, se fia scutita de inoposite pentru statu,
si sunt abia 35 de ani, decandu Franc. Deak
si alti càtiva barbati fruntasi au scapatu cà prin
urechile acului, de n'au fostu omoriti in modulu
celu mai barbaru de càtra nemesii din comitatulu
Zala. Celealte clase ale contribuentiloru au
invetiatu si ele se intrebe mereu cà: „bine
se platésca; dara pentru-ce si pentru
cine?“

Cu tóte acestea, chiaru press'a magiara, pre
càtu este ea representata de diariile principali,
marturisesce in unanimitate, cà sisthem'a fiscala a
Ungariei este nespusu de eronata si rea, nedrépta,
ruinatória. Dara nu e destulu numai cu a criticá si
defaimá, ci o pressa onesta e obligata a si docu-
mentá. S'a intemplatu si acésta in nenumerate
casuri, s'a recunoscutu chiaru in dieta, s'au si
esmisu anchette, care au promissu mareá cu sarea
si untulu cu pamentulu; calamitatea inse in locu
se se micşiorede, ea merge crescěndu. Si cà se
ilustramu starea lucrului cu unu singuru exemplu
dintr'unu legionu intregu, unu diariu din capital'a
Ungariei comunica casulu, unde unu proprietariu
si totuodata deputatu mergěndu la ministrulu de
finantie cu carticic'a de contributiune, ei ambii si
cu doui consiliari ministeriali dupa multa bataia de
capu, n'au fostu in stare se descurre positiunile
incurcate si se puna in evidentia sum'a ce are
se platésca acelu proprietariu dupa diversele rubrice

fiscali.*) Cum? Legea nu le erá de inaintea ochi-
loru? Erá, dara tocma aceea si nenumeratele in-
structiuni fiscali incurcara si mai multu mintea
aceloru patru barbati, de altumentrea competenti
in materia.

Intre acestea inpregiurari ne simtimu si noi
indemnati a face locu celu puçinu la urmatóriele
rationamente relative la cestiunea acésta de interessu
generale:

In caus'a executiuniloru.

Esecutiunile in scóterea contributiunei de càtiva
ani incóce au inceputu a se efectui cu atáta ve-
hementia in tóta patri'a atátu dincóce, càtu si
dincolo de Királyhágó, in càtu audiendu plangerile
din tóte partile si vediendu cu ochii multimea
celoru deveniti la statulu de cersitoriu, te coprinde
mirare, si nu-ti poti esplicá, cà pentru ce atátea
executiuni in dilele laudatului liberalismu? E dóra
poporulu seracitu, seu e dóra renitentu? Nu póte
plati, seu dóra nu vrea se platésca?

Respunsulu, standu si cugetandu dupa dreptate,
este usioru. — Poporulu, fia ori de ce natio-
nalitate, nu platesce contributiunea pana candu —
esecutorulu nu i ia si mamalig'a si pânea din gura.
Nu e renitentu, cà-ci atunci vrendu nevrendu
scóterea contributiunei nu ar avea atátea caintie
amare; ci caus'a neplatirei contributiuniloru provine
din altu locu. Mai de aprópe nepotinti'a de a
plati e devenita din seraci'a poporului, si acésta
din neproportionat'a repartitiune a contributiunei. —
Éta dar' caus'a causarum! Neproportionat'a repar-
titiune a contributiunei; pentrucà contributiunea nu
se mesura dupa averea si poterea contribuentiloru;
pre celu seracu se mesura mai multu si fara nici-o
proportiune fačia cu celu avutu.

Se documentamu acésta cu numeri dupa ma-
tematica, luandu de base articolulu de lege XXIX
din 1875.

Dupa articolulu acesta se mesura sub titlu de
contributiune de castigu in classa I.

1. Pre fiacare capu de familia, fara de a
cautá daca are ceva, fia proletariu, dileriu ori

*) „Politisches Volksblatt“ 4. Juli 1880.

palmasiu, numai pentru cà respira aerulu in tiéra,
fia in casa inchiriata, fia curialistu, ori lipitura
lànga altulu se incarca contributiune de 2 fl. Con-
tributiunea din castigu se inparte in patru clase.
In class. I intra in b) servitorimea din casa si dilerii
(proletarii). Articul XXIX din 1875 capu I §. 3
lit. b) confere cu §. 7 lit. b).

2. Pre fiacare servitoriu cà omu singuratecu
si trecutu de 16 ani 2 fl. Totu acolo, conformu
si cu §. 4.

3. Pre fiacare servitóre trecuta de 16 ani
1 fl. Totu acolo. Conformu cu §. 4.

4. La copii de familia de sub 1 muierea si
pruncii trecuti de 18 ani se taxédia fiacare cu
câte 60 cr. Conf. §. 4 cu §. 7 lit. b).

5. In urma veduvele se considerá cà capu
de familia si se taxédia cu $\frac{1}{4}$ tax'a barbatiloru.
Conf. §. 4 cu §. 9.

Totu pre bas'a acelu articulu sub titlulu con-
tributiunei de castigu de class'a a II:

1. Fiacare proprietariu de una casciora au
proprietariu de una canepiste de 20 stanjini □,
dupa care in anulu espiratu a platitu 1 cr. contri-
butiune, pana la possessorulu celu cu 80—100
jugere, carele in anulu espiratu a potutu se pla-
tésca 50 fl. — cà capu de familia — fara nici-o
deschilnire — si fara consideratiune la mass'a
averei sale, platesce dare de castigu totu 2 fl.
Conf. §. 2 cu §. 12 si cu, az adó kötelezetek
öszeirási és kivetesi lajstrom, az I és II osztály
kereseti adóról rubrica 14.

2. Fiacare boieriu carele in anulu espiratu
au platitu dela 50—100 fl. platesce dare de castigu
numai 3 fl. idem.

3. Baronulu, contele si principele, carele
platise preste 100—100.000 fl. platesce contribu-
tiune de castigu numai 4 fl. Idem. — Éra muierele
si pruncii trecuti de 16 ani platescu de persóna
sub Nr. 1 1 fl. sub Nr. 2 si 2—3 fl. Conf. §. 13
cu Nr. 15.

4. Veduvele se considera cà capu de familia.
Comparandu aceste intre sine, se vede numai de
càtu, care e proportiunea in repartitiunea darei de
castigu, si standu pre lângá analisarea cuventului
castigu (Erwerbsteuer, keresetado), ne perdiendu

Foisiór'a „Observatoriului“.

Ornitologi'a poporala romana.¹⁾

Ciór'a.

I.

Sub cuventulu „Cióra“ intielege poporulu romanu
de pretutindenea mai multe feliuri de paseri, cari se
tinu de unulu si acelasiu genu. Inse pentru fiacare
feliu alu acestui genu de paseri mai are elu si câte
unu nume deosebitu.

Noi vomu arátá in liniile urmatórie, pe rondu nu-
mele fiacarui feliu seu soi, si adeca:

Coroiu,²⁾ cióra négra, lat. Corvus corone, sub-

¹⁾ Dupa ce in numerulu precedentu amu publi-
catu apelulu literariu alu d. S. Fl. Marianu, asupra ca-
ruia atragemu deosebit'a atentiune a toturoru literati-
loru si iubitoriloru de literatur'a romana poporala, astadi
incepemu publicarea unei serii de articoli prea interes-
santi din „Ornitologi'a poporala romana“ pe cari
cunoscutulu si meritosulu autoru au bine-voitu a ni-i
tramite spre publicare. Acesti articoli pe càtu de in-
structivi, pe atátu si de petrecetóri nu ne indoimu, cà
voru aflá unu publicu recunoscetóriu, care va scí apretia
insemnatarea lor literaria precum si zelulu autoriului lor.

Red.

²⁾ In „Dictionnaire d'étymologie daco-romane, élé-
ments slaves etc.“ Francfort. 1879. de dl. A. de Cihac
p. 493, se afla cuventulu acesta tradusu prin Falco
tinunculus. Póte cà si acestu soi de Sioimu,
cà-ci Falco tinunculus e unu feliu de sioimu, se se
numésca in unele locuri „coroiu“, inse eu sciu cà,
celu puçinu in Bucovin'a, se numesce „coroiu“ ciór'a
cea négra cà corbulu, adeca corvus corone. Falco
tinunculus, dupa cum s'a aratatu la loculu seu, se nu-
mesce cu totulu alfeliu de càtra romanii din Bucovin'a.
In unele locuri din Bucovin'a, precum d. e. in Frata-
utiulu-vechiu, se numesce „coroiu“ si corbulu.

corone, pseudocorone, hiemalis si assimilis, Corone co-
rone, germ. die Rabenkrähe.

Cióra, cióra cenusie, cióra de padure, la
romanii din Macedoni'a: tiórra,³⁾ lat. Corvus cornia,
cinereus, subcornix si tenuirostris, Corone cornix, germ.
die Nebelkrähe.

Crancaulu, cióra de campia, cióra gule-
rata, lat. Corvus frugilegus, agricola, agrorum, grano-
rum si advena, Frugilegus segetum, Colocus si Trypano-
corax frugilegus, germ. die Saatkrähe, Feld-, Hafer-,
und Ackerkrähe, Krähenveil, Karechel, Kurock, Rooke,
Nack- oder Grindschnabel.

Barbatielulu cióreloru pana aici insirate se nu-
mesce „Cioroiu“,⁴⁾ éra unu pui de cióra seu o cióra
mica „Ciorutia“ si „Ciorcutia“.⁵⁾

Ceuca, dem. ceucutia, ceucusióra, pl. ceuci
ceucutie, ceucusióre,⁶⁾ Cióca pl. cioci;⁷⁾ Cióica
pl. cioici;⁸⁾ Cioica pl. cioici;⁹⁾ Ceóca pl.
ceoci;¹⁰⁾ si Stanca dem. stancutia, stancusióra,
pl. Stanci, stancutie si stanculisióre,¹¹⁾ lat.
Corvus monedula, collaris si spermologus, Monedula tur-
rium, arborea, septentrionalis si spermologos, Coloeus
monedula, Lycus monedula si collaris, germ. die Dohle,
Thurmkrähe, Thalke, Thalike, Dachlücke, Geile, Kaike,
Elke und Tschokerle.

³⁾ A. de Cihac, op. cit. p. 716.

⁴⁾ Dupa d-nii Poliz, Vocab. si Cihac, op. cit. p.
716. prin cuv. „cioroiu“ s'ar intielege si corbulu.
Mie inse nu'mi vine a crede acésta. Dupa càtu sciu
eu „cioroiu“ se numesce numai barbatielulu ciórei.

⁵⁾ Poliz. Vocab. romano-germanu.

⁶⁾ Fórté usitata in Bucovin'a.

⁷⁾ S. Petri. Vocab. port. rom.-germ. Sibiu 1861.

⁸⁾ A. de Cihac, op. cit. p. 53.

⁹⁾ Usitatu in Transilvani'a, com. de dl. G. Cra-
ciunasiu

¹⁰⁾ Cartile sat. rom. Gherl'a. 1880. p. 28 si 29.

¹¹⁾ Usitatu in Bucovin'a.

II.

Cumcà numirea de „Cióra négra“ trebuie se fia
fórté respandita in poporu se adeveresce si din urma-
toriulu passagiu pe care'lu scótemu dintr'o colinda:

De le-ti mai vedea

Spuneti'i asia,

Cà holdele-i tóte

Cópte-su si rescópte,

Si vinu paserele

Si ducu spicurele,

Vine ciór'a négra

Duce clai'a 'ntreaga,

Vine Corbu negru

Duce stogu 'ntregu.¹²⁾

Càtu pentru numirile „Stanc'a“, Cioroiu si
celealte, cari s'au insiratu aicea, se se véda mai pe
langu datinele, credintiele si anectodele, ce le reprodu-
cemu mai la vale.

III.

Cu privire la acestu genu de paseri, a caroru mul-
time se numesce cu unu cuventu tehnicu poporalu „cio-
raria“ esista la romanii din Transilvani'a urmatórea
credintia:

Candu tómn'a sbóra mai multe cióre fórté pe
susu, atunci se dice cà ele ducu spice de grau la nisce
calugari din resaritu, pe cari numai ciórele 'i
hranescu cu spice de grau de prin tieri straine.¹³⁾

Poporulu romanu din Crisian'a spune si crede, cà
ciórele véra isi scalda puii golasiiei in unele ape din-
tre hotara. Aceste ape sunt bune pentru farmece rele.
Daca cineva doresce se strice pacea si linisea altuia,
atunci se dà pe lângá babele vrajitórie, noue la numeru.
Aceste babe, deodata se ducu nóptea, candu nimeni nu
le vede, la o apa intre hotara, unde sciu de buna séma,

¹²⁾ Dictatu de Petru Craciunasiu, si com. de d-lu
G. Craciunasiu.

¹³⁾ Cred. rom. din Transilvani'a, com. de dl. G.
Craciunasiu.

din vedere că acela din popor carele nu are nici-o posesiune, în cea mai mare parte se radiama numai pre bucatior'a de pamentu, care o possede, apare îndată imensă a disproporțiune în venit la contribuentul celu cu 25 stanj. patrati față cu venitul celui ce possede 100 jugere, pentru care în anul espiratu a platitu 40 fl.; și totuși acestu din urmă încă se taxedia sub titlul contributiei de castigu numai cu 2 fl. că și celu de întâiu carele possede numai 25 st. □?

Dar' apoi unu proprietariu mare avendu proprietati de 100.000 jugere, cum pôte se plătescă numai 4 fl. contributiei de castigu de class'a a II pre candu celu cu 25 orgii □ platesce 2 fl.? E acêsta proporțiune?

Pôte stă față unu calicu cu unu mare proprietariu?

Potu face doi dileri, lipituri fără nici-o avere, sêu și doi proprietari de casciora atâtă, câtă face unu baronu, conte și principe? Nu pot; că-că castigulu unuia e departatu de alu celuilaltu, că cerulu de pamentu. Êta pentru ce a seracitu poporul, și din acêsta cauza vine apoi, de esecutiunile nu-si mai afla capetulu. Acêsta-i caus'a de alungă pre Secui și si pre alții că se emigredie cu gramăd'a și cu miile în țieri straine, cu atâtă mai virtosu, că-că fiindu acêsta dare de castigu legata de crucerulu celu pentru pamentu, de înpreuna cu acêsta se intabuledia pre colib'a ce o are; și venindu lucrulu la vendiare, ilu scôte și din casa și se face fugariu pre pamentu — földön futo.

Ar fi tempulu că acêsta contributiei disproporționată și fără nici-o basa, se se desfiintiedie, că se nu mai esiste, precum nu esista nici în țierile reprezentate în senatulu imperiale.

Vedi: „Die österreichischen Steuergesetze und die Verordnungen über die Ausführung derselben, von Adolf Hanel, Prag 1877, I. Th. Die Erwerbsteuer pag. 5 §. 2. — Von der Erwerbsteuer sind ausgenommen:

a) Alle, welche sich mit der landwirthschaftlichen Industrie beschäftigen, in sofern sie sich auf die Erzeugung roher Producte und deren Veräusserungen beschäftigen.

b) Alle Hilfsarbeiter.

c) Alle Tagelöhner und Arbeiter welche etc.

Inse statului din darulu lui D-dieu și grati'a multelor datorii contrasé i trebue bani.

Cum se va potea dara sterge?

Êca asia: se se substitue prin alta dare drépta și proporționată, și echilibrulu va fi restauratu, dacă sub titlulu contributiei de castigu se va alaturá la darea de pamentu și de case pre unu anu 1/3 parte, cum e și în țierile amintite, de ôre-ce nici la noi nu e catastrulu asia de reu, precum ilu descriu voitorii de reu ai statului; atunci deficitulu statului ce ar resultá din stergerea darei de castigu, nu numai se va acoperi, ci se voru sistá și esecutiunile provenite din neproporționat'a aruncare a dariloru. — Darea de mai susu și

că si-au scaldatu ciórele puii. Fiacare ia trei stropi în vasulu parasitu cel'au, dar mai bine într'o hârca de căne; apoi fiacare incinge în ap'a aceea trei fire de peru de lupu turbatu dicându unele cuvinte magice. Acêsta o repetiescu ele de noué ori în noué nopți de Marti, totu la 12 ôre, asia că nimeni se nu le véda, că-că altcum „e pace de pogace.“ Cine are ap'a acêsta pôte apoi face fôrte multe nevoi, multe vraji și farmece.¹⁴⁾

Romanii din Bucovin'a spunu că ciórele sunt domnitóriele venturiloru, ele pórtă și conducú venturile unde voiescu și în cotro voiescu, pentru-că ele sbóra nu numai dupa ventu, că alte paseri, ci și contra venturiloru celor mai mari și mai aprige, și venturile nu sunt în stare se le dea josu.¹⁵⁾

IV.

În pronosticulu din „Calendariulu babeloru“ compus de Atonu Pannu provinu urmátóriele versiuri despre „Cióre“:

Ciórele strinse gramada,
Candu pe susu chiuindu sboru,
Êrn'a ne vestescu zapada,
Êr' vér'a plóie sêu noru.¹⁶⁾

Cum-că ciórele prevestescu schimbarea timpului spunu și credú și romanii din Bucovin'a și cei din Transilvani'a. Asia spunu ei, că ciórele candu sbóra fôrte pe susu și croncanescu sêu croncaescu prevestescu vreme rea. Candu se stringu multe la unu locu și nu-si afla stare și alinare, ci neincetatu sbóra în colo și încóce strigandu, prevestescu êrn'a, apropierea unui viscolu mare și geru, éra vér'a plóie, venturi și furtune mari.¹⁷⁾

Candu se punu ceocile, — adeca ceucile — pe vârfulu copaciloru sêu pe alu caseloru, — isi ascundu

¹⁴⁾ „Albin'a Carpatiloru,“ a. IV. Sibiu 1880 N. 16 p.

¹⁵⁾ Dictatu de C. Diaconescu, romanu betranu din Calafindesci.

¹⁶⁾ Calend. pe an. 1848. p. 32, apud: G. Dem. Teodorescu. Incercari critice, asupra unor credintie etc. Bucuresti. 1874. p. 92.

¹⁷⁾ Credinti'a com. tuturor rom. din Bucovin'a.

altcum se vede a fi neproporționată, și în alte țieri nu mai pôte se esiste de câtă la noi. — Se nu cugete cineva, că se va ferici statulu, dacă proprietarii de 1, 2, 3 jugere de pamentu voru pierde și acele petece mici de pamentu, pentru că saculu totu petecitu va remanea, și sarantocii totu nu sunt în stare a ordoná destramatele finantie ale statului.

Că explicatiune speciale la cele dise până aci mai adaogemu urmátóriele:

1. Contributi'a de castigu de a II classe, care de altmentrelea la censulu pentru dreptulu de alegere nu se numera, e legata de a pamentului și de a casei. Deci fia proprietariulu orbu, schiopu, chilavu și nepotintiosu, totuși se taxedia sub cuventu, că acela e castigulu dupa casa sêu dela pamenturile pe care le are. Sub acestu cuventu, acea dare (biru) aruncatu pe castigu, dacă nu se platesce, fisculu o intabuledia (hipoteca) pe cascior'a contribuentului orbu sau schilodu, o vinde cu licitatiune prin tribunalu.

2. O comuna sêu parochia considerata că corporatiune morala, dacă are vreo casciora închiriată la vreunu pastoriu de vite sau la altu sarantocu, platesce unu adaosu de 2 fl. că dela nu sciú ce castigu extraordinariu.

3. Soldatii din armata concediati (licentiatii) preste unu anu, se taxedia cu acêsta plaga și vai reu le cade, candu dupa exercitiulu de tómnă, sêu dupa reintórcere dela vreo campania, afla esecutiunea în casa.

4. Unu soldatu patentariu, care sêu schilavitu în batalii portate pentru statu, isi trage 5, 6, 7, 8 sêu 15 cr. pe di, dacă isi face o casciora, are se plătescă și elu aceeași contributiei. În acelasu timpu soldatii patentari din provinciile proprie austriace, sunt și remanu scutiti de acelu inopitu (biru).

Si în urma

5. Contributiunea de castigu de a II classa nu e de castigu, puru și simplu din acea cauza, că nu se mesura dupa vreunu castigu, precum e a IV classa, unde se platesce dupa unu salariu anualu de 100, 200 sêu până la 500, dupa 100 — 1 fl. éra dupa 1000 — 15 fl. etc., ci dupa capete.

Că si cum capulu omului ar fi botulu unui dobitocu, care dupa legea de accise pentru consumatiune se taxedia la macelaria cu 2 fl. 52 cr. că accisu pentru erariu.

Fabius.

Din diet'a Bucovinei.

Corespondintele nostru din Cernauti ne mai tramise urmatoriulu raportu despre ultimele sedintie ale dietei:

— Siedinti'a din 15 Iuliu. Diet'a se ocupa cu desbaterea asupra contributiei anuale de 3000 de fl. pentru sustinerea gimnasiului completu, ce are a se infintiá în Radauti. Deputatulu Calinescu, arata scaderile simtite de până

capulu în aripa, sêu se móie în apa, — sêu sbóra cu ceoculu (cioculu) deschisu și triste, atunci de buna-séma preste scurtu are se plóie. Candu se aduna ceocile și corbii și sbóra facendu sgomotu mare, falfandu din aripi, atunci éra e unu semnu că preste scurtu tempu are se plóie.¹⁸⁾

Croncanitul cióreloru, în unele inpregiurari, se considera de către romani și că unu semnu reu. În „Convorbirile literare“ aflamu urmátóriele sire, cari ne intarescu existinti'a acestei credintie desierte: „Candu urla vre-unu căne sêu vre-o cióra croncanesce, babele se spaimantedia socotindu că semnu de mórte insemnedia.“¹⁹⁾ Asemenea și romanii din Transilvani'a credú că „croncanirea cióreloru prevestesce mórte.“²⁰⁾

V.

Pruncii romani din Transilvani'a, candu li se schimba dintii sêu maselele, dupa-ce cu ajutorulu unei atiesióre sêu si cu degetele scotu dintele, care se clatina, ilu iau, se ducú cu densulu afara și aruncandu-lu preste casa dicu:

N'a cióra unu dinte de feru
Si'mi dà altulu de otielu!²¹⁾

Acêsta datina esista si la pruncii din Bucovin'a; acestia inca arunca dintii si maselele cadiute preste casa, dupa-ce mai întâiu rostescu de trei ori dupa olalta urmátóriele versuri:

N'a cióra unu dinte de osu
Si'mi dà altulu mai frumosu,
N'a cióra unu dinte de feru
Si'mi dà altulu de otielu!²²⁾

Facendu acêsta cugeta ei, dar nu numai ei, ci si maicele lor, cum-că voru capatá dinti tari, sanetosi si frumosi.

(Va urmă.)

¹⁸⁾ Cartile sat. rom. Gherl'a. 1880. p. 28 si 29.

¹⁹⁾ An. VIII. Iasi. 1874. p. 73.

²⁰⁾ „Amiculu scólei“ etc. redact. de V. Romanu, an. IV. Sibiu 1863. p. 134.

²¹⁾ Com. de dl. G. Craciunasiu.

²²⁾ Dat. si cred. rom. din Bucovin'a.

acuma în privinti'a inpartasirii invetiamentului în limb'a și literatur'a romana, necesitatea cultivării și crescerei limbei materne. Domnia sa propuse, că se se pretinda dela gubernu instalarea unui professoru aprobatu și examinatu în acea limba pe lângă susu-numitul gimnasiu. Dupa mai multe sucituri nereusite din partea partidei contrare, invinse în fine partid'a nationala mai cu séma prin staruinti'a I. P. S. mitropolitului Dr. Morariu și a baronului Vasilco de a sustinea acêsta propunere, care la votare s'a și primitu cu unanimitate.

— Siedinti'a din 19 Iuliu. În decursulu acestei sedintie s'a discutatú și multu asteptat'a cauza a teatrului.

Se vede că chiaru partid'a contrara a renuntiatu la acêsta cerere cu totul nedrépta, pentru-că caus'a, pe care o sustineau la începutu cu atâtă incapacitare a picatu. Erá dejá respinsa de către comisiunea respectiva alu carei raportoru érá deputatulu Marinu, (nationalu). Intrebându capitanulu tierii déca diet'a consimte cu acêsta resolutiune, au siediatu toti deputatii, precum o au si fostu cerutu capitanulu în casu afirmativu. Dr. Rott, cunoscutulu protectoru alu acelei petitiuni érá în momentul acesta într'o alta camera, și reintorcându-se în adunare, faciú colegului seu, deputatulu Zucker unu semnu și unu gestu din mani, cum ilu facu de comunu banchieri, candu ii lovesce asia numitul „Krach“.

— Siedinti'a din 22 Iuliu. Lucrarile ce se referiau mai multu la administrarea tierii, se finira într'unu modu, cu care érá intielésa atâtă partid'a autonomistiloru, câtă și aceea a centralistiloru. Capitanulu tierii multumii tuturor deputatiloru dietei pentru staruinti'a și zelulu aratatú și isi termina discursulu seu cu exclamarea: „Traiescă Maiestatea Sa Imperatulu!“ la care actu, se sculara deputatii, și strigatele în limba romana: „Se traiésca!“ se audira din amendoue partile.

Vice-capitanulu tierii dl. Dr. Zurcanovici provocá în cuventarea sa pronuntiată în limb'a romana de a se esprimá recunoscinti'a dietei d-lui presiedinte alu tierii, baronului Alesani pentru neobosit'a sa staruintia fatia cu interesele tierii; apoi mai repetá acêsta cuventare și în limb'a germana.

Presiedintele tierii dl. baronu Alesani multumii prin o cuventare adeseori intrerupta prin aclamari, în care promise, că va depune ministeriului câtă mai în graba acele resolutiuni ale dietei, cari au nevoie de cea mai înalta sanctiune, și că va starui pentru aprobarea lor. Dupa aceste incheia dl. capitanu alu tierii diet'a conformu §. 10 alu ordinei de di.

P. S. În urm'a caletoriei proiectate a Maiestatii Sale Imperatului în Galiti'a, spre a asistá la manevrele de lângă Leovu, se luá hotarirea în dieta, a se trimite o deputatiune îndată dupa închiderea dietei la Vien'a, că se invite pe Maiestatea Sa de a onorá și Bucovin'a cu presenti'a Sa. În acêsta deputatiune s'au alesu dnii deputati ai dietei dl. Lupu și dl. professoru de universitate Calinescu, cari voru si plecá îndată la Vien'a, dupa închiderea dietei sub conducerea dlui capitanu alu tierii cavalerulu de Kochanowski. Acêsta este si ea o noua victoria a partidei nationale.

N. — N.

Din Bucovin'a.*)

(Urmare.)

„Tóte mijlócele inse spre a ajunge la acestu scopu, cari au fostu numai cu potintia, s'au si cercatu până acum fără continere din partea noastră, din partea tuturor corporiloru și organeloru reprezentative din tiéra, din partea obscii, — dara au fostu — dupa cum amu vediutu — până acum în zadaru, și din reu în reu ne-amu coboritu totu mai adencu (strigari sgomotóse: dreptu este! asia este!)

Deci cu privire la tóte acestea, adunandu-se unu numeru însemnatu de patrioti la Cernauti în diu'a de „Bun'a vestire“ spre cercetarea trebiloru nóstre bisericesci, au recunoscutu cu unu singuru glasu primejdi'a cea mare și trebuinti'a cea neincongiurata, că într'o di se se adune câtă de multi fii ai bisericei din tóte partile tierii și din tóte starile poporului, — spre a se sfatú înpreuna, ce felu de pasi legali ne-au mai remasu de facutu în folosulu bisericei și spre scaparea drepturiloru ei.

Acei compatrioti au simtitu că aru luá cea mai grea răspundere asupra lor înainte lui Dumnedieu și a tierii, dacă vediendu de aprópe acêsta stare a lucruriloru, aru fi lipsitu a ve inpartasí griji'a și do-

*) A se vedea Nr. 45 alu „Observatoriulu“.

Red.

rerea cea sfâșietoare a ănimilor lor și a ve provocă la o constatare serioasă și la o concluzie potrivită în marginea legii și cu cea mai bună rânduială (strigari: Dumnezeu se ne ajute!)

Unu comitetu alesu din mijlocu adunării din diu'a de „Bun'a vestire“ a fostu însărcinatu cu conchiemarea d-văstre, cu pregătirea trebuințelor, cu toate lucrările și cu propunerile ce sunt a se face la această adunare.

Nu ne putem opri a dice, înainte de a sfârși, încă câteva cuvinte despre o întîmpinare, cu care aru cercă unii și alții a abate érași pe coreligionarii noștri desceptati, dela urmărirea dreptății și spre a-i adormi. Siopescu adeca unii, că n'aru fi cuviintiosu, că fii bisericeii se se simta strimbatati prin rezoluțiunea imperatésca din Decembre 1869; ci aru trebui se taca; — prin urmare se primésca toate de bune și se jertfésca pentru totdeauna drepturile cele mai scumpe, împreună cu tota averea bisericeii sale (sgomotu mare, strigari: ferésca Dumnezeu, nici-odata!)

Acésta întîmpinare este de totu fără de temei.

Constituțiunea din Decembre 1867 dice apriatu: „Imperatul este santitu,, neviolabilu (strigari entasiaste: se traiésca!) și nerespundietoriu.“ Si érași: „Ministrii singuri sunt respundietori pentru legalitatea și constituționalitatea tuturor mesuriloru guvernului, cari se atingu de trebile ce sunt pe man'a lor.“

Acestea sunt chiaru cuvintele Constituțiunii, care s'au asediatu de senatul imperialu și s'au sancționatu de imperatul (strigari: se traiésca!) aceste sunt cuvintele, la cari jurara toti dirigatorii din țiera și toti cetățienii, (strigari: asia este, bravo!)

Acésta s'au și practicat în Austri'a pretotindenea fără a fi fostu vre-odata restalmacitu. Asia s'au judecatu și în sesiunea din urma în senatul imperialu coprinsulu amintitei rezoluțiuni preinalte, că nedreptu și apasatoriu în fati'a guvernului și a ministeriului respundietoriu, care după datine constituționale, au fostu propusu preainaltulu imperatu rezoluțiunea aceea, pe însăși a sa răspunde. Si ministerulu respectivu n'a avutu a dice unu singuru cuvintu în întielesulu întîmpinării pomenite. Căci nimene, din cei ce cunosc legea, nu se pôte îndoi despre dreptulu constituționalu de a trage la răspunde pe ministrii pentru toate actele ocarmuirii (strigari prelungite: asia este! bravo!) Deci numai ómeni nepricepuți și nesciutori séu fatiarnici și violenți, séu dusimani ai bisericeii noastre potu dori că se tacemu la toate, că cei muti și surdi, spre a pierde totu (strigari sgomotoase: asia este!)

Pe lănga această bucovinenii fără deosebire, și anume fii bisericeii noastre, n'au avutu nici-odata și n'au nici astadi trebuința de a fi povățuiți despre îndatoririle lor cetățienesci; căci în loialitate, în credința neclintită, în venerațiune și supunere, încă n'a întrecutu nici unu poporu alu Austriei țier'a noastră (strigari din toate partile: asia este!) Acésta au dovedit-o totu trecutul Bucovinei, de candu este ea împreunată cu Ausri'a, aprópe de o sută de ani; și această au recunoscut-o și întaritu-o și imperatiu austriacu până în diu'a de astadi.

Acestea sunt privirile cari au îndemnatu pe comitetulu convocatoriu a face în urma și propuneri potrivite, cari se se aduca la cunoștința d-văstre spre cercetare; vi le recomandam cu totu adinsulu, pentru-că ele sunt pornite din ănimă aurată, și nu scoposescu alta de cătu a curmă cătu mai curendu nevoile și primejdiele bisericeii, și ve poftimu, că după ce le veti cercetă, se le primiți cu acea caldura și sinceritate, cu care le aducemu înaintea d-văstre (strigari îndelungate: bravo! bravo! Dumnezeu se ajute se le audimu!)

Éta dar domnilor! și propunerile ce comitetulu convocatoriu le supune la deliberarea și încuviințarea d-văstre:

1. Luandu în privire că înființarea autonomiei bisericesci dreptu-credințioase a Bucovinei s'a întârziatu până acuma de cătra toate guvernele de mai înainte, ori și de care sistem politicu aru fi fostu ele; — ceea ce este contrariu atătu canónelor noastre bisericesci, — precum și asia numitului „status quo“ garantatu de cătra ocarmuirea Austriei la luarea Bucovinei; contrariu petitiunilor, adreselor și memorandelor, substernute corónei și guvernului imperialu, fără conținere în timpu de 22 de ani în afacerea această, contrariu propunerilor analóge înaintate de cătra consistoriulu dreptu-credințiosu alu Bucovinei din indemnarea santei sale îndatoriri de-a apăra bisericea noastră (strigari din toate partile: bravo!) — ceea ce este contrariu întielesului și literei Constituțiunii din 21 Decembre 1867, care garantéda autonomi'a tuturor religiunilor ce sunt recunoscute prin legi; și totu asia

de contrariu pasiloru dietei ducatului Bucovinei, care au cerutu de mai multe ori prin adrese anume dela preainaltulu imperatu înființarea autonomiei bisericesci; ceea ce este în sfersitu nu mai puțin contrariu chiaru mijlocirii fórté puternice a senatului imperialu din Vien'a, din Maiu 1868, îndreptată cătra guvernulu parlamentariu de atunce, în urm'a unui votu unanimu pentru realizarea autonomiei noastre bisericesci.

2. Luandu în privire că această mare întârziare este spre stricaciunea noastră, și este totuodată o nedreptate, de toti adencu simțita cătra o confesiune, o lege, care numai în imperati'a Austriei coprinde mai multe milióne de suflete, — și cătra o țiera credințioasă, precum este a noastră, — é' o asemenea pertractare a intereselor celor mai mari bisericesci ale Bucovinei de va urmă și mai departe totu asia, nu ar avea bună înțirire asupra ănimii poporului, care are credința și dragoste pentru vechi'a și sant'a biserica a țierii (strigari din toate partile: prea adevératu! asia este!) — nici asupra încrederii în dreptatea, în bună-vointi'a și întieptuina guvernului austriacu, — séu în puterea Constituțiunii despre fagađuintiele ei în privinți'a drepturilor de autonomie și de egală îndreptărire pentru toate confesiunile recunoscute, — cu unu cuvintu, n'aru avea bună înțirire asupra încrederii poporului în toate garantiile publice din Austri'a (strigari sgomotoase: asia este! dreptu este! bravo!)

3. În sfersitu luandu în privire, că datorită noastră cea mai neapărată este se întrebuintiamu toate puterile noastre și toate mijlocele legiuite spre a înalătură primejdi'a ce amenința bisericea noastră și spre a recastigă drepturile ei cele calcate, — fatia cu nesocotirea cea fără de capetu a pusetiunii autonome a bisericeii noastre, — și fatia cu amenințarea fondului gr. or. alu Bucovinei prin óresi-care restalmaciri séu închipuri juridice din timpulu celu mai nou, din partea unor autorități, în privinți'a menirii sale, — amenințare indoita prin înpregiurarea cea necalculabilă și prea primejdioasă, cumcă — lucru neaudit și fără pilda în ori-ce statu constituționalu! — cumcă fondulu religionariu gr. or. din Bucovin'a numai elu singuru este administratu fără răspunde cătra nimenea! — luandu toate acestea în privire, adunarea din Cernăuți de astadi în 11/23 Juniu 1870 hotărește:

I. A declară, că a vedutu cu adenca parere de reu cum toate guvernele de mai înainte, în locu de a bagă în séma după cuviința dorintiele cele legiuite și drepturile cerute ale creștinilor resariteni din Bucovin'a, precum și voturile și manifestațiunile celor dintăiu factori și locuri competente din țiera și imperatie, au crediutu a face mai bine, de-a ascultă în un'a din cele mai mari trebi ale țierii o birocrație, ce nu dorește înaintarea și înflorirea bisericeii Bucovinei, a noastre a celor ce suntemu de alta lege (strigari sgomotoase: adevératu este!) — care urmare nu pôte multamă pe unu poporu credințiosu imperatiei, ci mai degraba este în stare a'i turbură liniscea sufletului, a'i vatemă sentimentele cele mai scumpe și a'i suportă totă credinți'a în dreptatea guvernului cătra fii bisericeii dreptu-credințioase din Bucovin'a (aplaude). Deci dara provocandu-se adunarea această la uricele cititorilor și ale bisericilor din Bucovin'a, la preainalt'a rezoluțiune a imperatului Josifu alu II din 11 Decembre 1781, prin care s'au sancționatu condițiunile desfășurate mai apoi prin multe decrete ale ministeriului de resboiu de atunce, alu asia numitului „Hoffkriegsrath“ despre luarea mosiilor bisericesci din Bucovin'a numai sub cuventu de administratiune comună; mai departe provocandu-se adunarea la preainalt'a rezoluțiune a Majestății Sale imperatului Franciscu I din Tropau, 10 Decembre 1820, prin care s'a garantatu din nou caracterulu neatacaveru confesionalu și menirea cea osebită și fórté ingradită a fondului religionariu gr. or. din Bucovin'a; și în sfersitu întemeindu-se pe Constituțiune, care garantéda și bisericeii resaritene dreptulu de autonomie în administrare: adunarea protestă în contra a ori-ce prejudețiu nefavorabilu și în contra tuturor urmarilor stricacióne, cari s'aru potea ivi pentru binele bisericeii gr. or. din Bucovin'a, pentru toate drepturile ei, anume pentru dreptulu ei asupra fondului gr. or. din Bucovin'a, cu unu cuventu pentru deplin'a ei autonomie, — fia aceste urmări din ori-ce felu de ordinațiuni și mesuri administrative din timpulu trecut séu viitoru, din ori-ce ordinațiuni și mesuri, cari aru fi în contradicere cu rezoluțiunile imperatesci pomenite mai sus și cu Constituțiunea din 21 Decembre 1867, séu cari nu s'aru fi înființatu pe cale legală séu constituțională (aplaude prelungite.)

II. Se se tramita cu grabire o nouă adresă din partea acestei adunări cătra consiliulu de mi-

nistrii la Vien'a, cerendu-li-se: că și bisericea resaritului din Bucovin'a se ajunga a vedea că Constituțiunea este și pentru dens'a unu adevér; se se dea bisericeii acesteia autonomi'a cerută, deplină și neslabită, — în puterea legii fundamentale de statu despre drepturile generale ale cetățienilor, articolulu 15, — dreptulu încă totu reținutu până în diu'a de astadi, dreptulu de autonomie, adeca dreptulu de neaternare de cătra dirigatoriile administrative în trebile din launtru și administrarea fondului religionariu gr.-or. din Bucovin'a sub controlulu guvernului imperatescu și cu toate garantiile trebuințioase în privinți'a această; — dar' mai antăiu decât toate pentru că se se conchieme cătu mai curédu unu congressu bisericescu prin alegeri libere din preoti și mireni după modulu cum s'a urmatu în privinți'a această — cu voia imperatésca — și în Ungari'a, față cu sororile biserice: română și serbésca; — căci numai unu congressu constituitoriu bisericescu are dreptulu și priceperea de-a lamuri și stabili autonomi'a bisericeii resaritului din Bucovin'a în marginile asiedimentelor bisericeii dreptu-credințioase și potrivit cu drepturile cele vechi ale țierii; precum și cu privire la cerințele tempului de față, la înpregiurarile faptice, la trebuințele eparchiei și la legile de astadi ale statului. Éra în urma se se înaintedie lucrările congressului la locurile cele înalte spre a se urmă mai departe în privinți'a lor, după Constituțiune, și se se supue prea înaltei sancțiuni a Majestății Sale prea înaltulu imperatu (aprobari din toate partile.)

III. Totu-odată se se invite venerabilulu consistoriu gr.-or. alu Bucovinei, spre a se însoți cu totă ingrigirea scaunului episcopescu alu țierii la acești pași, și de a sprigini din toate puterile din partea s'a și mai departe staruintiele pentru a resolvă cătu mai curendu caus'a cea vitală a bisericeii din Bucovin'a (aprobari din toate partile.)

(Va urmă.)

Sciri diverse.

— (Program'a calătoriei M. S. imperatului la Galiti'a.) Conformu programei definitivă ficate și publicate în modu oficiosu, M. S. va sosi în 1 Septembrie la Cracovi'a; va petrece acolo trei zile; de aci va plecă la Cressovice, unde M. S. va petrece 6 zile în castelulu comitelui Stadnicki, pentru că se asiste la manevrele ce voru avea locu în giuru de Misscowce; petrecere de 4 zile în Lemberg; caletoria la Cernăuți și de acolo în 17 preste Sombor la manevrele din Ungari'a, ce voru avea locu la Czegled; de aci apoi la Silesi'a.

— (A. S. R. principele Carolu la Ischel.) Prin cercurile politice din Vien'a se vorbește, că principele Carolu alu României este așteptatu la Ischel în cursulu septemanei viitoare, spre a face o vizită imperatului Austriei.

— (Ministeriulu românesc s'au completatu) denuminduse d. Al. Teriachiulu ministru la departamentulu de interne, éra d. V. Conta la departamentulu cultelor și alu instrucțiunei publice.

— (Districtele silvanale.) În urm'a noiei împărțiri a țierei în districte silvanale, marele principatu alu Transilvaniei se compune din 4 districte și adeca: 1. districtulu Clusului, care coprinde comitatele Solnocu-Doboc'a, Bistriti'a-Nasseudu, Turd'a-Ariasiulu și alu Clusului împreună cu liber'a cetate Clusiu. Acestu districtu are de inspectoru pe d. A. Leitner, éra de subinspectoru pe d. Ludovicu Kéczei. 2. districtulu Muresiu-Osiorheiului cu resiedinți'a în M.-Osiorheiu. Inspectorulu este provisoriu celu din Clusiu cu subinspectorulu Béla Györgyfy. De acestu districtu silvanalu se tînu: comitatulu Muresiu-Turd'a, Cicu, Odorheiu și orasiulu Muresiu-Osiorheiu. 3. districtulu Brasiovului cu resiedinți'a în Brasiovu. Agendele acestui districtu le pórta provisoriu inspectorulu din districtulu Sibiiului cu subinspectorulu din Brasiovu Juliu Nagy. De acestu districtu se tînu: comitatulu Tîrnavei mici, com. Tîrnavei mari, comit. Fagarasiu, Brasiovu și Trei scaune (háromszék). 4. districtulu Sibiiului are de inspectoru pe dl. Arnold Adriányi cu resiedinți'a în Sibiu; subinspectoru aici inse nu este. De acestu districtu se tînu comitatele: Alb'a-Jul'i'a, Hunedór'a și Sibiu.

— (Ajutoriulu datu Seghedinului.) Din publicatiunea făcută de cătra ministeriulu ungurescu de interne resulta, că ajutoriulu banescu, incursu până la 31 Juliu a. c. în favorulu Seghedinului, se urcă la respectabila sum'a de 2.917,762 fl. 49 1/2 cr. v. a.

— (Ministerulu ungurescu de comunicațiune) a ordonat a se pune în lucrare măsurarea totu-

roru drumurilor si a sioselelor dupa metri si inpartirea lor in kilometri. Acésta lucrare se va incepe in a dou'a jumetate a lunei viitoare.

— (O pestere plina cu gunoiu, cunoscutu sub numirea „guano“) s'au descoperit in Lábatlan lângă Gran in Ungari'a. Posessorulu acelei pestere au exarendatu esplotarea ei unei societati din Graz pentru sum'a de 4000 fl. v. a.

— (Unu morbu misteriosu.) Mai bine de 10 luni domnesce in câteva localitati din apropierea Strassburgului unu morbu particularu, misteriosu dara tot'odata dorerosu si periculosu. Simptomele caracteristice ale acelu morbu sunt: doreri infricosiate in partea din josu a corpului, vomare, spasmuri si o completa incapacitate pentru orice lucru. In cele mai multe casuri au suferitu toti membrii unei familie de morbulu acesta. Câtiva copii au muritu, éra din cei crescuti, cari au avutu se suferi de câte 10—12 ori acelu atacu, dupa dis'a mediciloru, au devenitu ofticosi. Pentru de a dá unu órecare nume acestui morbu, s'au numitu „colerina“ si la inceputu se credea cà elu este o urmare a ernei celei grele. Nu multu inse dupa aceia, medicii avura ocaziune a se convinge cà acelu morbu este o consecintia funesta a criminalei falsificari a mijloceloru de alimentatiune si cà prin urmare este in jocu o inveninare. Supunenduse bóbele de cafea si alte alimente unei severe analise chemice, au resultatu cà acelu morbu au fostu causatu prin paine facuta din faina falsificata. Se mai astépta inca si alte amenunte asupra acestei grave cestiuni.

— (Dela curtea imperiala din St. Petersburg.) Prin cercurile diplomatice din Berlin circulédia scirea, cà Tiarulu ar fi luatu pe principess'a Dolgoruki — la grande demoiselle — in casatoria morganatica, cu conditiune adeca, cà copii ce se voru nasce din acésta casatória, se póte numai numele mamei lor si se nu aiba dreptulu de ereditate asemenea copiilor legitimi din prim'a casatoria.

— (Lupt'a unui ciobanu romanu cu una ursu.) Unu tineru ciobanu cu numele Avramu Harsianu isi pascea oile in padure'a Baneas'a, candu fara de veste observà cà oile speriate si inbuldinduse incepura a se adunà gramada. Cantandu se descopere caus'a, nu departe de unde se aflà, zari unu ursu mare. Dupa ce ilu observa si ursulu, se repede turbatu asupra lui, care ne avendu alta arma decâtu securea sa incepu a ilu lovi preste capu, preste labe si in burta. Cu tóte acestea ursulu se apropià totu mai multu asia, cà sirmanulu ciobanu nu se mai putea aparà nici cu securea, ci se lua la trantéla cu ursulu, care i infipse colti in fatia sfasiandu'i pelea, carnea si scotiendu'i ochiulu stangu. Ciobanulu slabitu nu se mai potù luptà si ursulu i mai rupse si man'a drépta, éra dupa acea cadiu si elu josu si muri. Sirmanulu ciobanu fu aflatu de domnulu seu si condusu dupa trei dile de suferintie teribile la spitalulu din Murasiani. Este puçina sperantia cà va scapà, dice „Kelet“ dela care inprumutaramu acésta notitia.

Bibliografia.

Din tipografi'a archidiecesana din Sibiuu au aparutu in dilele acestea o inportanta publicatiune ce póta titlulu:

„Datele referitoare la regulara de posesiune in Transilvani'a si partile adnecse, culese de d. Parteniu Cosm'a, advocatu si deputatu. Sibiu 1880, formatu 8-o, unu frumosu volumu de 215 pagine.

Coprinsulu acestui volumu este urmatoriulu:

I-o. Proiectulu de lege alu ministrului de justitie, pentru simplificarea si accelerarea causeroru de regulara posesiunii pe teritoriulu Transilvaniei etc.

II-o. Processulu verbalu alu conferentiei prealabile din Clusiu.

III-o. Processulu verbalu alu conferentiei din Sibiuu.

IV-o. Memorandulu juristiloru romani.

V-o. Desbaterile din cas'a deputatiloru asupra proiectului de lege substernutu prin comisiunea juridica dietala.

VI-o. Tecstulu legei sanctionate.

Pretiuulu acestei carti, care s'au tiparitu numai in 300 esemplare este pentru juristi 2 fl. éra pentru nejuristi 1 fl. v. a. Se afla de vendiare la autoriulu in Sibiuu.

In numerulu viitoriu vomu reproduce si noi instructiv'a Dare de séma pe care d-lu advocatu si deputatu P. Cosma o face asupra publicatiunei sale.

— Musicalie romanesce. Activulu librariu romanu din Oraviti'a (Banatu) de J. E. Tieranu avù laudabil'a si fericit'a idea de a publicà in editiunea s'a doue piese de musica nationala si adeca:

„Cantece de primavara“, poesie de V. Bumbaru, coru barbatescu de C. G. Porumbescu si

„Colóne romane“, cuadrilu compusu din motive de arii nationale romane totu de C. G. Porumbescu. Pretiuulu unui esemplariu este: 1 fl. v. a.

Aceste doue compositiuni dragalasie au fostu fôrte bine primite de càtra publiculu iubitoriu de musica si speramu cà in celu mai scurtu timpu aceste compositiuni nu voru lipsi din nici ocolectiuni de note a pianistelorú nóstre romane din tóta tier'a.

Veterinariu.

Cetindu in Nr. 43 si 44 alu „Observatoriului“ sub rubric'a „Veterinariu“ despre bóbele vitelorú si tractarea lor, si potrivit'a observatiune, ce onorat'a redactiune a facutu la finea acestui articolu, m'a indemnatu se me ocupu si eu de acestu obiectu inportantu si se aratu, in ce eróre sunt ómenii, cari vedu in animale alta structura a corpului, alte functiuni ale organismului si ale organelorú lui, de cum sunt ale omului, si din caus'a acésta in bóbele lorú vinu a propune spre delaturarea lorú nisce medicamente càtu se póte de veninate si nerationabile. Veterinariu pe la noi abia scutura pulberea de scóle si din fauria, candu se si apuca de scriu carti cu reclame emfatice, cà si candu Ddieu scie ce praca si ce esperintia aru avea ei in ramulu acesta alu medicinei. Asia mai anii trecuti esí la lumina „Veterinariulu de casa“ cu o multime de recepte unulu mai veninatu de càtu altulu, unulu mai nerationabile de càtu altulu, si tóte acestea pentru poporulu nostru romanescu, spre a le intrebuintià la animalele lorú, candu se bolnavescu.

Nu de multu cercetandu-me unu tineru imi presentà unu manuscriptu cu observarea, cà elu este veterinariulu N. care a scrisu despre bóbele vitelorú pentru poporulu romanescu si se róga se'i fiu intru ajutoriu, cà se póta tipari acestu manuscriptu atátu de folositoriu. Eu vediendu cu cine am de lucru, ilu intrebaiu candu ai terminatu d-ta cursulu veterinariu? In anulu trecutú fu respunsulu. — Avutai d-ta destula praxa, cà se poti judecà, daca bóbele vitelorú decurgu asia precum le-ai descrisu, si daca mijlócele sanetóse, ce d-ta recomandi in contra lorú corespundu? Ba nu; dara am scosu din o carte buna.

Atunci incepui a frundiari prin manuscrisu si a ceti p'aici pe colea. Ce se vedi? unu stilu intortochiatu, unu chaosu in tóte. Ilu mai intrebaiu, aratandu la o specie de morbu si la unu receptu scrisu in limb'a latinésca reu. Ce pricepi d-ta prin fras'a cutare si cutare? Omulu vrea se'mi esplice, darà nu putea, pentru cà elu insusi nu intielegea ce a scrisu, apoi imi respunse cà asia e in cartea din care a scosu densulu. I-am datu consiliu amicabile, cà se se lase de scrierea cartiloru si se'si caute ocaziune de a se perfectionà pe alta cale in sfer'a pe care apucase.

Dara tinerulu necajitu, cà i-am spusu adeverulu si nu m'am minunatu de talentulu si opulu lui, mi-a disu, cà se va duce cu elu la Bucuresci, si in adeveru l'am si vediutu asta-primavéra acolo, póte cà se'si caute si acolo mecenati pentru opulu seu celu minunatu.

Cu ajutoriulu penicelului ascutitu si alu microscopului anatomi'a comparativa ne-a invetiatu si ne invétia, cà structura corpului animalelorú urmédia dupa acéleasi legi, cà si structura corpului omenescu, si diferenti'a póte fi numai in cantitate, adeca in càtu unele parti voru fi mai grosolane, altele mai subtilu plasmuite, apoi de aci si unele functiuni ale organismului si ale organelorú lui mai inferióre.

Mai departe, sciintiele naturali ne invétia, cà totu acelea legi misica globulu sangelui, fibrele nerviloru si ale muschiloru, moleculele creeriloru si ale meduvei spinarei, care misica si corpurile celeste si globulu pamentului nostru, si cà aceste legi sunt eterne si nestramutabile; cà toti morbiu cari ne ataca, nu sunt alta, de càtu deviatiunea dela aceste legi, esecutata cu voia nóstra, ori din intemplanie si cà spre regulara acestei deviatiuni ori a asia numitelorú bóle, nu se ceru recepte continetórie de totu feliulu de venine iritatórie, depri-matórie, narcotice, caustile, drastice etc., pe cari corpulu cà straine de elementele din cari este elu compusu, nu si le póte assimilá, ci aeru curatu, apa curata, prós-peta, caldura potrivita, mancare simpla gatita din materii continátore de elemente nutritórie, lumin'a sórelui, misicarea corpului prin lucru ori primblare ori gimnastica, somnu la timpu, odichna sufetésca si corporala, grija de pele. Acestea sunt stimululu vietii, acestea potu indreptá ceea ce a deviatu, vindecá ce e stricatu. Cunoscenti'a dara despre structura corpului nostru si alu animaleloru si despre functiunile organelorú singuratrice ale lui, vrea se dica, cunoscentiele anatomice si fisiologice, pe cari sunt basate regulele igieniei, sunt conditiunile, fara cari nu se póte intreprinde nimicu.

Nu dara sciinti'a veterinaria se invetie cei 2—4 studentii propusi de onorat'a redactiune si tramisi cu stipendie, ci ei se aspire a-si insusi perfecte cunoscentie anatomice si fisiologice si regule igienice, basate pe aceste cunoscentie; apoi cu acéste armati se se aplice la preparandii si seminaru acéstei professori si informatori ai fiitoriloru invetiatori si preoti, si prin ei ai poporului intregu, si ve potu asigurá, cà atunci nu vomu avea trebuintia de veterinari, cu atàta mai puçinu de recepte misterióse, de bai si de ape minerali.

Se ne dedamu odata a crede si a cunosce, cà reulu e mai multu in noi insine, de càtu afara de noi, si cà morbulu ori de ce natura ar fi, elu stà totu sub acele legi, sub cari stà si sanetatea si se póte indreptá éراسi numai prin elementele ce promovédia sanetatea, éra niciodata prin elemente straine de corpulu nostru, precum sunt medicamentele. Mediculu basatu pe acestu adeveru, pe acésta incredere in poterile naturei observate si afirmate de cele mai mari si renumite celebratati medicinali, prin urmare necontestabile, nu va avea alta de facutu, de càtu se observe aceste nusiuntie ale naturei conservatrice si sanative, éra in casu de lipsa se le spriginésca, adeca acolo, unde se observa escessu, a'lu domoli, unde se afla defectu, a'lu suplini.

Fia'mi permissu a ilustrá acésta afirmatiune prin unu esemplu. Inainte cu vreo câtiva ani abia vedeai unu omu asia numitu inteligente, care se nu'si fia infasiuratu grumadiulu cu câte unu sialu, ce erà pe atunci tare in moda si se vindea scumpu. Care erà urmarea?

Catare preste catare! cà-ci causandu acésta invelitóre caldura mai mare acolo, pelea se descordá si dupace se luà invelitórea, celu mai micu curentu de aeru atacá pelea grumadiului si catarulu erà gat'a. Vediendu acésta unu medicu intieptu si luandu exemplu dela tierani, cari ambla cu peptulu si cu grumadiulu golu, a strigatu: La draculu cu sialulu! faceti camasi cu gulere mici, deschise; legatile cu nisce cordele subtiri in locu de cravata si le recomandati cà mod'a cea mai noua. Si éta cà astadi ambla si ómeni inteligenti fara sialu, cu gátulu aprópe golu, pentru-cà e moda, si catarale au incetatu séu sunt fôrte rare; cà-ci pelea e invirtosiata si are destula resistentia contra tempestatiei. Ce nu potù face art'a medicala, facu mod'a; colo mod'a rea este a portá invelitórie calda; aici mod'a buna a amblá cu grumadiulu si peptulu golu, cà se póta fi strabatutu de aerulu atmosfericu si asia insenatosiatu. — Omulu e fiulu de doru si óresi càtu din o parte si alu modei, si aci se potrivesc fôrte bine dical'a: „cum iti vei sará, asia vei mancá“ si „cum iti vei asterne, asia vei dormi.“

Daca vei padí si la tine si la animalele domestice, care numai pentru-cà tu le dai alta directiune in modulu vietii lorú, de cum au fostu ele dedate in starea libera, sunt supuse mai multu bóbelorú, regulele igienice, atunci nu vei avea lipsa de recepte si de veterinariu. Éra in càtu vei crede, cà Dumnedieu a facutu erbórele pe munti si campii si metalele in pamentu, cà se poti pecatui cum iti place, cà-ci aceste te voru scóte din bóbele ce voru urmá si trebue se urmedie, apoi pecatuesce cum iti place; inse te vei convinge, cà nici buruienele campului, nici metalele muntiloru, fia ele càtu de bine adunate in farmacia si ori càtu de artificiosu preparate de man'a farmacistului si prescrise de cea mai renumita màna de medicu, nu'ti voru ajutá nimicu.

Vei alergá apoi la bai, la ape minerali; dara si aci vei aflá puçinu ori nici-unu folosu, cà-ci nu ai mersu pe cale drépta. Venindu apoi in desperatiune, ceti mai remane de càtu cian-kali, arsenicu, fosforu, cepiuplumbu, cari apoi a buna-séma te voru mantuì de tóte suferintiele.

Dr. P. Vasiciu.

Pretiurile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

3 Augustu st. n. in Sibiu:

Grâu, dupa cualitati	1 hectolitru fl.	7.60—8.60
Grâu, amestecat	1 „	6.10—7.10
Secara	1 „	4.40—4.80
Papusiou	1 „	4.10—4.50
Ordiu	1 „	—
Ovesu	1 „	3.30—3.70
Cartofi	1 „	1.10—1.30
Mazare	1 „	6.50—7.50
Linte	1 „	11.—12.—
Fasole	1 „	6.—7.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	36.—38.—
Untura (unsóre topita)	50 „	30.—32.—
Carne de vita	1 „	—46
Oua 10 de	—	—20

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a

in 5 Augustu st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de auru	107.75	107.75
I emissiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orientalu ung.	82.90	83.25
II emissiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orient. ung.	95.50	98.25
Oblig. de statu dela 1876 de ale drumului de feru orient. ung.	85.75	86.25
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	124.25	125.—
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentului	94.—	94.—
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	93.75	94.—
Obligatiuni urbariale temesiane	93.25	93.50
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	93.—	93.60
Obligatiuni urbariale transilvane	93.—	—
Obligatiuni urbariale croato-slavone	94.50	94.—
Obligatiuni ung. de rescumperarea diecimiei de vinu	93.50	94.25
Datorie de statu austriaca in chartie	72.—	72.—
Datoria de statu in argintu	72.95	73.—
Rent'a de auru austriaca	86.75	86.75
Sorti de statu dela 1860	130.75	130.—
Actiuni de banca austro-ung.	820.—	823.—
Actiuni de banca de creditu ung.	275.20	275.—
Actiuni de creditu aust.	253.—	254.50
Sorti unguresci cu premii	112.50	112.50
Argintu	—	—
Galbini imper.	5.53	5.54
Napoleonidorulu	9.33 1/4	9.35
100 marce nemtiesci	57.60	57.65

UMRATH & COMP. in Bubna langa Prag'a, fabricanti de machine agricole

se recomanda prin specialitatile premiate la expositiunea agricola dia Prag'a in anulu trecutú, cu pretiulu celu dantaia si renumite prin esecutarea lorú fôrte solida, ambletu usioru, productivitate mare si treieratu curatu a

Machinelorú lorú de treieratu de mana si cu verteju

dela 1 pana la 8 poteri de cai séu boi, atátu locomobile càtu si stabile. Mai incolo fabricamu in marimi diferite si de o constructiune probata:

Ciure pentru bucate, taiatóre de paie, mori pentru sdrobotu etc. etc.

Catálogo ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu si franco. (20) 7—10

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu. Tipariulu lui W. Krafft.